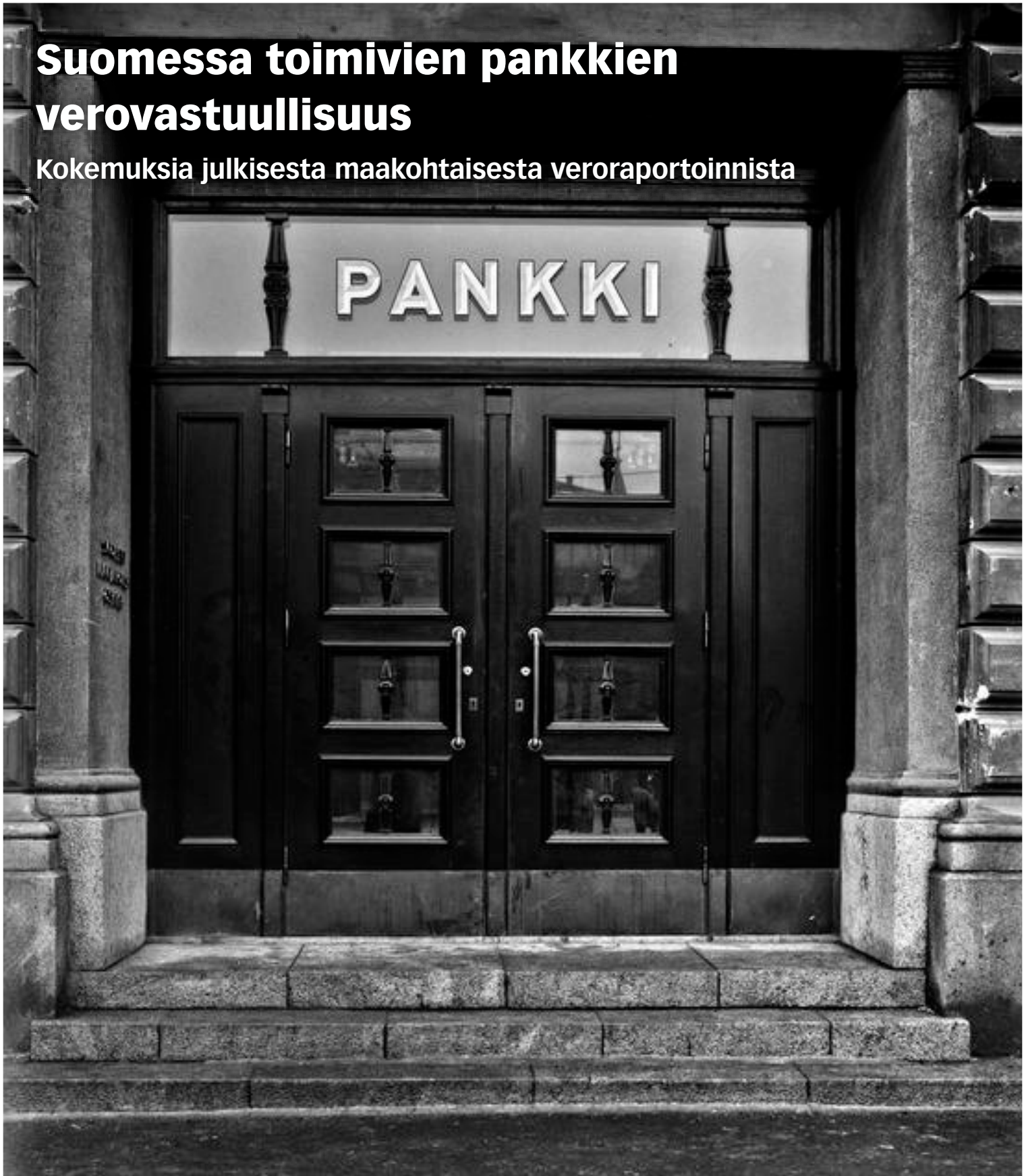

Suomessa toimivien pankkien verovastuullisuus

Kokemuksia julkisesta maakohtaisesta veroraportoinnista

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa 11 kehitys-, ympäristö-, ay- ja kuluttajajärjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto, Maan ystävät, Kuluttajaliitto ja Suomen Lähetysseura.

Taitto: Petri Clusius/Amfibi ky

Julkaisuajankohta: Marraskuu 2018

Kannen kuva: Helsingin kaupunginmuseo, Eric Sundström, 1927, CC BY 4.0

Sisältö

JOHDANTO	4
1. EUROOPPALAISTEN PANKKIEN ROOLI VEROVÄLTTELYSSÄ	5
2. SUOMEN SUURIMPIEN PANKKIEN VEROVASTUULLISUUS	7
2.1 Pankkien toiminta eri maissa ja maakohtaiset tunnusluvut	7
2.1.1 Suomen suurimmat pankit takovat voittoja verokeitaissa.....	12
2.2 Pankkien saamien verovapaiden tuottojen alkuperä jää hämärän peittoon	15
2.2.1 OP Ryhmä.....	15
2.2.2 Danske Bank	16
2.2.3 Nordea	16
2.3 Raportoinnin puutteet.....	17
2.4 Pankit veroparatiisipalveluiden tarjoajina.....	18
3. YHTEENVETO	21
4. SUOSITUKSET	22

Johdanto

Pankkien osallisuus veroparatiisitalouteen nousi kansainväliseen keskusteluun finanssi-kriisin jälkimainingeissa. Pankkien havaittiin tarjonneen asiakkailleen erilaisia verovälttelypalveluita sekä vältelleen itse veroja toiminnassaan monimutkaisilla veroparatiisijärjestelyillä. Lukuisat veroparatiisivuodot sekä UBS-pankin skandaalit¹ saivat lainsäätäjät sisällyttämään pankkien toimintaa valottavia ja veronmaksun läpinäkyvyyttä lisääviä säännöksiä pankkien vakavaraisuutta koskevaan direktiivipakettiin. Tammikuusta 2014 alkaen kaikkien Euroopan unionin alueella toimivien pankkien on tullut julkaista maakohtaiset verotiedot pankkien luottolaitosdirektiivin (CRD IV²) pohjalta³.

Tämä raportti tarkastelee Suomessa toimivien pankkien veronmaksun vastuullisuutta. Raportissa on käyty läpi kolmen Suomen suurimman⁴ pankin (Nordea, Danske Bank ja OP Ryhmä) luottolaitosdirektiivin myötä julkaisemat maakohtaiset veroraportit vuosilta 2014–2017. Raportti valottaa veroparatiisien roolia suomalaisten pankkien toiminnassa sekä pankkien tunnusluvuissa havaittavia merkkejä aggressiivista verosuunnittelusta. Lisäksi luku 2.4 sisältää aiemmin vuonna

2017 julkaistun⁵, mutta tätä raporttia varten päivitetyn katsauksen pankkien tarjoamiin verosuunnittelupalveluihin. Raportin löydökset vedetään yhteen luvussa kolme, jossa arvioidaan myös nykyisen pankkien maakohtaisen veroraportoinnin toimivuutta. Lukuun 4 on koottu suositukset havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Raportti on tuotettu Finnwatchin vuonna 2016 keräämällä joukkorahoituksella.

1 Vuonna 2007 tapahtuneen tietovuodon myötä paljastui epäkohtia sveitsiläisen UBS-pankin toiminnassa. Pankin epäiltiin auttaneen tuhansia asiakkaitaan veronkierrossa tarjoamalla näille salaisia pankkitilejä Sveitsissä. Pankin liiketoiminta on sittemmin ollut tutkinnassa mm. Yhdysvalloissa, Saksassa ja Ranskassa. UBS-pankki on jäänyt kiinni myös omista verovälttelyjärjestelyistään. Vuonna 2016 Britannian verottaja voitti oikeusprosessin, jonka myötä pankin veroparatiiseja hyödyntänyt bonusjärjestelmä todettiin laittomaksi veronkieroksi, ks. <https://www.independent.co.uk/news/business/news/deutsche-bank-and-ubs-bankers-dodged-135m-in-taxes-on-their-bonuses-with-unlawful-scheme-supreme-a6922261.html>

2 Capital Requirements Directives, maakohtaisesta veroraportoinnista säädetty artiklassa 89, saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32013L0036>

3 Maakohtaisen raportoinnin osalta direktiivin toimeenpano oli porrastettu niin, että kaikki direktiivin edellyttämät tiedot tuli raportoida julkisesti vuoden 2015 alusta. Osa pankeista raportoi kuitenkin kaikki tiedot jo vuoden 2014 alusta.

4 Suomen pankki, Tilasto luottolaitosten markkinaosuuksista, <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2018/markkinaosuudet/> (viitattu 10.10.2018)

5 Finnwatch, 2017, Verovälttelyn arkkitehdit, saatavilla osoitteessa: https://www.finnwatch.org/images/pdf/Verovalttelyn_arkkitehdit_FINAL.pdf

1. Eurooppalaisten pankkien rooli verovälttelyssä

Vakavaraisuusdirektiivin toimeenpanon myötä pankkien maakohtaisesti julkistamia verotietoja on tarkasteltu useissa tutkimuksissa⁶. Tutkimusten ja selvitysten johtopäätökset ovat olleet saman suuntaisia: merkittävä suuri osuus Euroopan unionissa pääkonttoriaan pitävien pankkien tuotoista syntyy Euroopan unionin sisäisissä verokeitaissa.

Euroopan komission tilaama kesällä 2017 julkaistu tutkimus tarkasteli 36 Euroopan unionin alueella toimivan suurimman pankin tunnuslukuja⁷. Tutkimuksessa havaittiin, että eurooppalaiset pankit toimivat 138 eri maassa, joista noin 30 oli veroparatiiseja⁸. Toimintamaiden runsaudesta huolimatta pankkien suhteellinen taloudellinen aktiivisuus oli merkittävintä veroparatiiseissa. Vaikka veroparatiisien osuus pankkien toimintamaiden väestöstä on vain 0,8 prosenttia ja veroparatiisien osuus yhteen lasketusta bruttokansantuotteesta vain noin 2 prosenttia, EU:ssa pääkonttoriaan pitävien pankkien ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdosta 18 prosenttia muodostui veroparatiiseissa. Vastaavasti pankit näyttivät 29 prosenttia ulkomaisista voitoistaan veroparatiiseissa.⁹

Myös Oxfamin vuonna 2017 julkaiseman raportin mukaan pankkien taloudellinen aktiivisuus oli veroparatiiseissa suhteellisesti muita maita huomattavasti merkittävämpää. Euroopan 20 suurinta pankkia teki Luxemburgissa ja Irlannissa yli 8 prosenttia kaikista voitoistaan vuonna 2015, vaikka

kyseisissä maissa työskenteli vain 0,5 prosenttia pankkien kaikista työntekijöistä.¹⁰

Samaisessa tutkimuksessa laskettiin, että pankkien Luxemburgissa näyttämät voitot olivat lähes 5 miljardia euroa vuonna 2015. Vaikka Luxemburgissa on vain noin puoli miljoonaa asukasta, pankit tekivät siellä enemmän voittoa kuin Isossa-Britanniassa, Ruotsissa ja Saksassa yhteenlaskettuna.

Oxfamin vuoden 2015 maakohtaisista raporteista koostaman tilaston mukaan veroparatiiseissa työskentelevät pankkien työntekijät ovat neljä kertaa muita työntekijöitä ”tuottavampia”. Kun ei-veroparatiisissa työskentelevä työntekijä tuotti pankeille keskimäärin 45 000 euroa vuodessa, veroparatiisissa vastaava summa oli 171 000 euroa.¹¹

Pankkien aktiivisuutta verokeitaissa voidaan ainakin osittain selittää niiden siellä tarjoamalla erityisillä varakkaille yksityishenkilöille ja yrityksille suunnatuilla palveluilla. Euroopan parlamentin Panaman papereita ja muita tietovuotoja tutkineen TAXE 2 -valiokunnan raportin mukaan pankit ja muut finanssialan palveluntarjoajat ovat tarjonneet veroparatiiseissa asiakkailleen aggressiivista verosuunnittelua tai jopa suoranaista veronkiertoa.¹² Pankkien avustamassa verosuunnittelussa on hyödynnetty rahoitustuotteita, kuten lainoja, johdannaisia tai takaisinostosopimuksia. Lisäksi Panama-paperit paljastivat useita veronkiertotapauksia, joissa pankit ovat eri tavoin hallinnoineet asiakkaidensa kulissiyhtiöitä.

Pankkien taloudellinen aktiivisuus veroparatiiseissa näkyi eurooppalaisissa pankeissa myös poikkeuksellisina, aggressiiviseen verosuunnitteluun viittaavina tunnuslukuina.

6 Tässä raportissa läpikäytyjen tutkimusten lisäksi pankkien maakohtaista CRD IV -dataa on tarkasteltu mm. seuraavissa tutkimuksissa: Murphy R., 2015, European Banks' Country-by-Country Reporting – A review of CRD IV data; Jelínková E. 2016, Estimating the Misalignment between the Locations of Profits and Economic Activities of EU's Banks; Bouvatier V, Capelle-Blancard G., Delatte A-L, 2018, Banks Defy Gravity in Tax Havens

7 Banks in tax havens, 2017, saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dp_055_en.pdf

8 Veroparatiisin määrittelyksi tutkimuksessa on liitetty useita veroparatiisilistoja. Tutkimuksessa nojataan Hinesin ja Ricen listaan vuodelta 1994. Lisäksi on tarkasteltu kuinka usein jokin maa on sisällytetty muihin veroparatiisilistoihin.

9 Banks in tax havens, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dp_055_en.pdf, s. 5

10 Opening the Vaults, Oxfam, <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-opening-vaults-banks-tax-havens-270317-en.pdf>

11 Opening the Vaults, Oxfam, s. 18, <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-opening-vaults-banks-tax-havens-270317-en.pdf>

12 Euroopan parlamentti, 2016, 2016/2038(INI), saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0310+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

Esimerkkeinä pankkien kysymyksiä herättävistä voitoista veroparatiisi Luxemburgissa Oxfamin raportti nostaa Euroopan suurimman pankin Barclaysin, joka maksoi Luxemburgissa vuonna 2015 tekemästään 557 miljoonan euron voitoista veroja vain miljoona euroa.

Irlannissa joidenkin pankkien vuonna 2015 näyttämät voitot olivat suurempia kuin niiden liikevaihto ko. maassa. Yhteenlaskettuna pankit tekivät Irlannissa 2,3 miljardia euroa voittoa 3 miljardin euron liikevaihdolla. Oxfam vertaa lukua Ruotsiin, jossa pankit tekivät saman kokoisella liikevaihdolla (n. 3 miljardia euroa) vain 0,9 miljardia euroa voittoa. Vaikka Irlannin yleinen yhteisöverokanta on jo muutenkin huomattavasti EU:n keskitasoa alempana (12,5 prosenttia), monet pankit maksoivat maassa huomattavasti vähemmän veroja. Irlannissa toimivien pankkien efektiivinen veroaste oli vain 6 prosenttia. Barclays, RBS ja Crédit Agricole maksoivat Irlannissa voitoistaan vuonna 2015 vain 2 prosenttia yhteisöveroja.¹³

Pankkien korkeat voitot matalaan liikevaihtoon ja efektiiviseen veroasteeseen suhteutettuna voivat kieliä aggressiivisesta verosuunnittelusta. Oxfamin raportti perustuu kuitenkin vain yhtä vuotta (2015) koskeviin maakohtaisiin raportteihin, eli on todennäköistä, että poikkeukselliset erät ovat vaikuttaneet ainakin joidenkin pankkien tuloksiin. Tässä Finnwatchin raportissa Suomessa toimivien pankkien maakohtaisesti raportoimia lukuja on ollut mahdollista tarkastella pidemmällä aikavälillä.

13 Opening the Vaults, Oxfam, s. 18, <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-opening-vaults-banks-tax-havens-270317-en.pdf>

2. Suomen suurimpien pankkien verovastuullisuus

Tässä raportissa pyritään valottamaan kolmen suurimman Suomessa toimivan pankin (Nordea, Danske Bank ja OP Ryhmä) verovastuullisuutta ja veroraportoinnin avoimuutta. Pääasiallisena lähteenä selvityksessä on käytetty pankkien julkisia tilinpäätöstietoja, joista on poimittu tarkasteluun erityisesti vakavaraisuusdirektiivin myötä julkaistut pankkien maakohtaiset verotiedot sekä IFRS-standardin (International Financial Reporting Standards) mukaiset tuloverojen täsmäytyslaskelmat.

Julkisen aineiston pohjalta pankeille on lähetetty joukko tarkentavia ja taustoittavia

kysymyksiä. Tämän lisäksi pankit ovat saaneet etukäteen tarkistaa tässä raportissa julkaistut tiedot.

2.1 PANKKIEN TOIMINTA ERI MAISSA JA MAAKOHTAISET TUNNUSLUVUT

Tätä raporttia varten Finnwatch taulukoi luottolaitosdirektiivin edellyttämät pankkien maakohtaisesti raportoimat tunnusluvut (ks. laatikko alla) vuosilta 2014–2017. Lisäksi taulukkoon on laskettu pankkien maakohtaiset efektiiviset veroasteet. Efektiivinen veroaste on tunnusluku, joka kertoo paljonko pankit

Pankit ovat poikkeus, ne raportoivat tuloveroista maakohtaisesti

Vakavaraisuusdirektiivipakettiin sisältynyt pankkien maakohtainen veroraportointi on toimeenpantu Suomessa laissa luottolaitostoinnista (610/2014)¹⁴.

Lain mukaan pankin on ilmoitettava tilinpäätöksensä yhteydessä seuraavat tiedot jokaisen ulkomaan osalta, jossa luottolaitoksella tai sen omistusyhteisöllä on sivuliike tai tytäryritys:

- 1) sivuliikkeen ja tytäryrityksen sijaintivaltio, tytäryritysten nimet ja sijaintivaltiossa harjoitetun liiketoiminnan luonne;
- 2) 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä;
- 3) 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina;
- 4) liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja;
- 5) tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä;
- 6) vastaanotetun julkisen pääomatuen sekä julkisyhteisöjen antamien lainojen ja takauksen yhteenlaskettu määrä.

Pankkien velvollisuus maakohtaiseen veroraportointiin on harvinainen poikkeus. Pankkien lisäksi maakohtainen raportointivelvoite on Euroopan unionissa asetettu vain suurille luonnonvara-alan yrityksille. Tätä raporttia viimeisteltäessä Euroopan unionissa keskustellaan komission vuonna 2016 antamasta maakohtaista raportointia koskevasta direktiiviehdotuksesta, joka laajentaisi raportointivelvoitteen koskemaan kaikkia suuria unionin alueella toimivia yrityksiä¹⁵. Suomessa velvoite maakohtaiseen veroraportointiin on asetettu valtion enemmistöomisteisille yhtiöille. Kotimaisen raportointivelvoitteen sisältämien porsaanreikien takia useat yhtiöt ovat kuitenkin jättäneet sidosryhmien kannalta olennaiset tiedot kokonaan raportoimatta¹⁶. Kansallisesti maakohtaista veroraportointia on esitetty pakolliseksi myös suurimmille Suomessa toimiville kansainvälisille sote-yrityksille¹⁷.

15 Lisätietoa Euroopan komission verkkosivuilla https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/public-country-country-reporting_en

16 Finnwatch, 2015, Valtionyhtiöt luistivat maakohtaisten verotietojen raportointivelvoitteesta, <https://www.finnwatch.org/fi/uutiset/332-valtionyhtioet-luistivat-maakohtaisten-verotietojen-raportointivelvoitteesta>

17 Finnwatch, Sote-yritysten veroraportoinnissa näkyy etujärjestöjen kädenjälki, <https://www.finnwatch.org/fi/blogi/538-sote-yritysten-veroraportoinnissa-naekyy-etujaerjestoejen-kaedenjaelki>

14 Saatavilla Finlexissä osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140610>

ovat raportoineet tuloveroja suhteessa kirjanpidolliseen tulokseen ennen veroja. Efektiivisen veroasteen avulla voidaan tarkastella paljonko pankit ovat tosiasiallisesti

maksaneet veroja voitoistaan ja arvioida näin mahdollista erityisiin verohuojennuksiin ja voitonsiirtoon perustuvaa aggressiivista verosuunnittelua.

Taulukko 1: Nordean maakohtaiset tunnusluvut vuosilta 2014–2017.

NORDEA		2017					2016			
maa	liiketoiminta	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisöverot (milj. €)	efektiivinen veroaste	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	
Tanska	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	9136	2929	1099	-227	20,7	8717	2988	1258	
Suomi	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	7032	1986	976	-211	21,6	7104	1918	978	
Ruotsi	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	7462	2647	541	-183	33,8	7276	3021	961	
Norja	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	3127	1698	921	-211	22,9	3140	1595	895	
Venäjä	tukkupankkitoiminta	606	98	34	-8	23,5	829	158	85	
Puola	muut aktiviteetit	2060	75	1	0	0	1571	65	9	
Viro	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, henki- ja eläkevakuutukset	502	82	41	-7	17,1	559	105	51	
Latvia	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta	364	57	29	-6	20,7	457	84	46	
Luxemburg	omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	451	386	226	-65	28,8	426	339	223	
Liettua	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, henki- ja eläkevakuutukset	305	42	24	-3	12,5	378	55	26	
Yhdysvallat	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	123	111	71	-21	29,6	120	145	83	
Iso-Britannia	vähittäispankkitoiminta, tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutukset	68	110	-3	0	0	77	129	-3	
Singapore	tukkupankkitoiminta	81	40	31	-4	12,9	85	47	0	
Saksa	tukkupankkitoiminta, omaisuudenhoito	43	25	14	-4	28,6	55	33	10	
Sveitsi	omaisuudenhoito	22	7	-6	0	0	29	11	2	
Kiina	tukkupankkitoiminta	31	7	-1	0	0	30	6	0	
Italia	omaisuudenhoito	9	5	0	0	0	7	4	1	
Espanja	omaisuudenhoito	7	2	0	0	0	5	2	0	
Brasilia	tukkupankkitoiminta	5	2	0	0	0	5	2	0	
Ranska	omaisuudenhoito	3	2	0	0	0	3	1	0	
Eliminoinnit			-842					-781		
Yhteensä		31437	9469	3998	-950	-	30873	9927	4625	

2015						2014					
yhteisö- verot (milj. €)	efektiivinen veroaste	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisö- verot (milj. €)	efektiivinen veroaste	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisö- verot (milj. €)	efektiivinen veroaste
-265	21,1	8288	2602	914	-202	22,1	8255	2974	1130	-161	14,2
-178	18,2	6946	2605	1535	-358	23,3	6971	2197	1136	-222	19,5
-182	18,9	6957	2893	773	-130	16,8	6963	2963	706	-205	29,0
-96	10,7	3137	1584	835	-180	21,6	3238	1732	900	-238	26,4
-19	22,4	1085	182	94	-22	23,4	1418	203	92	-20	21,7
0	0	1197	62	0	-2	neg.	931	15	-40	7	-
-9	17,6	480	90	60	-12	20,0	486	61	27	-3	11,1
-7	15,2	436	76	28	-6	21,4	431	64	-49	-3	-
-65	29,1	393	313	211	-64	30,3	373	252	143	-42	29,4
-4	15,4	360	38	14	-2	14,3	351	52	21	-4	19,0
-26	31,3	110	147	95	-31	32,6	118	134	94	-45	47,9
-3	100,0	82	128	88	-17	19,3	75	103	71	0	0
0		86	51	28	-5	17,9	85	51	50	-8	16,0
-6	60,0	58	33	24	-9	37,5	57	37	23	-5	21,7
0	0	32	14	4	-1	25,0	30	13	2	0	0
1	neg.	29	7	1	-1	100,0	28	6	1	-1	100,0
0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	0	5	2	0	0	0	4	1	0	0	0
0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			-686					-617			
-859	-	29681	10141	4704	-1042	-	29814	10241	4307	-950	-

Taulukko 2: Danske Bankin maakohtaiset tunnusluvut vuosilta 2014–2017.

DANSKE BANK		2017					2016			
maa	liiketoiminta	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €) ¹⁸	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisöverot (milj. €)	efekttiivinen veroaste	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	
Tanska	pankkitoiminta, arvopaperikauppa, omaisuudenhoito, henkivakuutukset, leasing, muut aktiviteetit	9857	7146,0	1779,1	-377,6	21,2	9767	7469,5	2131,0	
Suomi	pankkitoiminta, arvopaperikauppa, omaisuudenhoito, leasing	1706	741,4	278,4	-55,7	20,0	1877	765,5	240,4	
Ruotsi	pankkitoiminta, arvopaperikauppa, omaisuudenhoito, henkivakuutukset, leasing	1406	597,8	726,2	-151,6	20,9	1368	685,5	581,9	
Norja	pankkitoiminta, arvopaperikauppa, omaisuudenhoito, leasing, henkivakuutukset, muut aktiviteetit	1446	1021,0	365,3	-79,2	21,7	1426	958,2	218,8	
Iso-Britannia (sisältää Pohjois-Irlannin toiminnot)	pankkitoiminta, arvopaperikauppa, leasing	1365	381,3	190,8	-35,9	18,8	1389	379,8	175,1	
Irlanti	pankkitoiminta	54	60,2	123,1	-2,0	1,6	59	63,4	34,1	
Viro	pankkitoiminta, omaisuudenhoito, leasing	317	26,5	7,0	-1,2	17,3	347	38,4	16,1	
Latvia	pankkitoiminta	72	11,3	2,7	-1,7	65,0	74	9,9	-9,7	
Liettua	pankkitoiminta, omaisuudenhoito, leasing, muut aktiviteetit	2381	17,5	-1,9	-1,5	78,6	1931	21,4	-41,8	
Luxemburg	pankkitoiminta, omaisuudenhoito	81	108,6	22,9	-6,3	27,6	93	99,3	15,2	
Venäjä	pankkitoiminta	63	25,3	9,4	-2,0	21,4	54	23,9	9,0	
Saksa	pankkitoiminta	33	15,6	7,5	-2,4	32,1	31	22,3	17,2	
Puola	pankkitoiminta	57	14,4	7,9	-1,6	20,3	40	12,6	7,7	
Yhdysvallat	arvopaperikauppa	24	77,4	9,3	-4,2	44,9	23	54,1	5,8	
Intia	pankkitoiminta	907	0,1	6,5	-1,6	25,0	824	0,1	5,1	
Yhteensä		19769	10244,4	3534,1	-724,6	-	19303	10604,0	3406,0	

Taulukko 3: OP-Yrityspankin maakohtaiset tunnusluvut vuosilta 2015–2017.

OP-YRITYSPANKKI		2017					2016			
maa	liiketoiminta	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisöverot (milj. €)	efekttiivinen veroaste	työntekijöiden määrä	liiketoiminnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	
Viro	pankkitoimintaa sivuliikkeenä, vahinkovakuutustoimintaa harjoittava tytäryhtiö sekä rahoitusyhtiötoimintaa harjoittava tytäryhtiö	170	42	9	0	0	178	36	3	
Latvia	pankkitoimintaa sivuliikkeenä, vahinkovakuutustoimintaa sivuliikkeenä, rahoitusyhtiötoimintaa harjoittava tytäryhtiö	104	22	2	0	0	104	19	-1	
Liettua	pankkitoimintaa sivuliikkeenä, vahinkovakuutustoimintaa sivuliikkeenä, rahoitusyhtiötoimintaa harjoittava tytäryhtiö	124	29	8	1	neg.	123	24	4	
Yhteensä		398	93	19	1	-	405	79	6	

18 Valuuttamuunnoksissa euroon on käytetty Tanskan kruunun vuosittaista keskipurssia. Vuonna 2017 kurssi oli 7,4386, vuonna 2016 7,4452, vuonna 2015 7,4587 ja vuonna 2014 7,4548. Lähde: Suomen pankki.

19 Taulukon luvut sarakkeessa "Voitto ennen veroja" sisältävät verotuksessa vähennyskeltottomia liikearvon alaskirjauksia.

2015						2014					
yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste	työnte- kijöiden määrä	liiketo- minnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €) ¹⁹	yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste	työnte- kijöiden määrä	liiketo- minnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste
-461,6	21,7	10098	7408,7	1591,2	-336,3	21,1	10567	7360,6	1112,8	-258,2	23,2
-45,4	18,9	2021	834,7	-375,5	-26,7	7,1	2092	879,6	-434,1	-39,4	9,1
-120,7	20,8	1327	828,6	472,1	-98,0	20,8	1277	1294,6	468,2	-100,5	21,5
-52,2	23,9	1379	1008,5	286,6	-80,4	28,1	1281	1288,7	336,8	-85,4	25,4
-56,3	32,1	1384	378,9	208,2	-43,0	20,7	1420	356,7	-122,6	-35,5	-
12,6	neg.	56	70,8	124,7	5,0	neg.	101	94,3	-99,5	0	-
-0,5	3,3	406	47,2	16,9	-30,3	179,4	489	53,7	-247,0	-8,2	-
1,1	-	80	9,9	3,4	0,4	neg.	85	10,5	-2,4	1,9	-
0,1	-	1423	28,4	11,4	-2,4	21,2	994	33,1	8,9	-0,9	10,6
-4,4	29,2	92	94,5	22,0	-6,4	29,3	92	100,1	17,2	-4,8	28,1
-1,7	19,4	47	19,3	6,6	-1,3	20,4	46	15,2	5,2	-1,1	20,5
-5,2	30,5	34	26,5	4,4	-0,7	15,2	32	34,3	14,8	-4,2	28,2
-1,5	19,3	41	12,5	6,6	-1,5	22,4	45	13,3	6,4	-1,2	18,7
-1,9	32,6	24	25,3	3,1	0,7	neg.	23	12,9	4,3	-1,2	28,1
-0,9	18,4	637	-	0	-1,1	-	59	-	-	-0,3	-
-738,7	-	19049	10793,8	2381,5	-622,1	-	18603	11547,5	1069,0	-539,1	-

2015 (Pohjola Pankki Oyj)						2014					
yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste	työnte- kijöiden määrä	liiketo- minnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €)	yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste	työnte- kijöiden määrä	liiketo- minnan tuotot (milj. €)	voitto ennen veroja (milj. €) ¹⁹	yhteisöverot (milj. €)	efektii- vinen veroaste
0	0	175	21	4	0	0	-	-	-	-	-
0	0	99	3	0	0	0	-	-	-	-	-
1	neg.	112	5	2	0	0	-	-	-	-	-
1	-	386	29	6	0	-	-	-	-	-	-

Taulukosta nähdään, että useiden maiden osalta pankkien tunnusluvut ovat pääosin normaaleja. Tämä tarkoittaa, että efektiiviset veroasteet lähes kaikissa toimintamaissa noudattavat ko. maiden normaalia yhteisöverokantaa eivätkä pankit näytä suurissa määrin voittoja poikkeuksellisen alhaisen verotuksen maissa. Toisin kuin monet eurooppalaiset pankit, Suomessa toimivat pankit eivät myöskään toimi pienissä verokeitaissa kuten Kanaalisaarilla, Jerseyssa, Guernseyssä tai Monacossa.

Muutamia epänormaaleja tunnuslukuja taulukosta kuitenkin havaitaan. Esimerkiksi Danske Bankin Irlannin tunnusluvut ovat lähes jokaisena tarkasteluvuotena poikkeuksellisia: Irlannissa näytetään useana vuonna enemmän voittoa kuin mitä sen liiketoiminnan tuotot ovat. Lisäksi pankin efektiivinen veroaste on maassa useana vuonna hyvin matala.

Luvut selittyvät Irlannissa saaduista kertaluonteisista myyntituotoista sekä ennen vuotta 2015 Irlannissa tehdyistä tappioista, joista on voitu kirjata laskennallista verosaatavaa. Tällä perusteella arvioituna hyvin poikkeuksellisetkaan tunnusluvut eivät kieli pankin omasta aggressiivisesta verosuunnittelusta.

OP Ryhmän osalta toiminta Suomen rajojen ulkopuolella on muita pankkeja huomattavasti pienimuotoisempaa.

Maakohtaisten veroraporttien lisäksi pankkien tuloveroja voidaan tarkastella tuloveroja koskevien liitetietojen avulla. Näitä liitetietoja koskevia havaintoja käsitellään tarkemmin luvussa 2.2.

2.1.1 SUOMEN SUURIMMAT PANKIT TAKOVAT VOITTOJA VEROKEITAISIA

Aikaisemmissa pankkien veroparatiisitoimintaa selvittävissä raporteissa pankkien on havaittu olevan erityisen aktiivisia veroparatiiseissa. Erityisesti tilastoista esiin nousevat Euroopan unionin omat verokeitaat kuten Luxemburg ja Irlanti (ks. luku 1). Vastaava ilmiö havaittiin jossain määrin myös Nordean

ja Danske Bankin toiminnassa: molemmat pankit tekevät työntekijää kohden merkittäviä voittoja em. maissa. Nordea toimi tätä raporttia kirjoitettaessa Luxemburgissa²⁰. Danske Bank on aktiivinen sekä Luxemburgissa että Irlannissa. OP Ryhmällä ei ole toimintaa veroparatiiseissa. Sekä Nordea että Danske Bank näyttävät kuitenkin maksavan veroparatiiseissa normaalisti yhteisveroja (ks. luku 2.1), eli pankkien itsensä saamat veroedut eivät ole ainakaan ensisijainen syy veroparatiiseissa toimimiseen.

Tarkastelua varten Finnwatch poimi pankkien maakohtaisista raporteista työntekijämäärät ja suhteutti niitä pankkien maakohtaisiin voittoihin vuosina 2014–2017. Nordea tekee keskimäärin 114 000 euroa voittoa työntekijää kohden, Danske Bankin kohdalla vastaava luku on 100 000 euroa.

Euroopan omien veroparatiisien lisäksi pankkien työntekijää kohti tekemät voitot olivat suuria myös niissä veroparatiiseissa, joissa pankit harjoittavat omaisuudenhoitoa ja tukkupankkitoimintaa. Luxemburgin ohella (343 000 euroa/työntekijä/vuosi) Nordea tekee työntekijää kohden isoimpia voittoja Singaporessa (274 000 euroa/työntekijä/vuosi), Britanniassa (423 000 euroa/työntekijä/vuosi) ja Yhdysvalloissa (470 000 euroa/työntekijä/vuosi). Luvut ovat moninkertaisia moniin muihin maihin ja Nordean työntekijäkohtaiseen keskimääräiseen voittoon (114 000 euroa) verrattuna.

Danske Bankin veroparatiiseja koskevissa luvuissa korostuvat Irlannin huikeat työntekijäkohtaiset voittomarginaalit: keskimäärin miljoona euroa voittoa työntekijää kohden vuosina 2014–2017. Muiden maiden osalta Danske Bank tekee kovaa työntekijäkohtaista voittoa Ruotsissa (329 000 euroa/työntekijä/vuosi) ja Saksassa (245 000 euroa/työntekijä/vuosi). Keskimäärin koko konsernissa

²⁰ Nordea sopi Luxemburgissa sijaitsevan tytäryhtiönsä myymisestä tammikuussa 2018 UBS pankille. Tämän raportin ollessa viimeistelyssä lokakuussa 2018 kauppa vahvistettiin, ks. <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2018/10-15-08h00-ubs-europe-se-on-hankkinut-nordean-luxemburgin-private-banking-toiminnan.html>

Taulukko 4: Nordean tunnusluvut Luxemburgissa vuosina 2014–2017

Tunnusluvut – Luxemburg	vuosi 2017 ²¹	vuosi 2016	vuosi 2015 ²²	vuosi 2014
Työntekijöiden lukumäärä	451	426	393	373
Liiketoiminnan tuotot	386 milj. €	339 milj. €	313 milj. €	252
Liikevoitto ennen veroja	226 milj. €	223 milj. €	211 milj. €	143
Tuloverojen yhteenlaskettu määrä tilikaudella	- 65 milj. €	- 65 milj. €	- 64 milj. €	-42 milj. €
Voitto per työntekijä	357 000 euroa	371 000 euroa	374 000 euroa	271 000 euroa
Neljän vuoden keskiarvo (Luxemburg), voitto/työntekijä: 343 000 euroa				
Neljän vuoden keskiarvo (kaikki maat), voitto/työntekijä: 114 000 euroa				

Taulukko 5: Danske Bankin tunnusluvut Luxemburgissa vuosina 2014–2017²³

Tunnusluvut – Luxemburg	vuosi 2017 ²⁴	vuosi 2016	vuosi 2015 ²⁵	vuosi 2014
Työntekijöiden lukumäärä	81	93	92	92
Liiketoiminnan tuotot (milj. €)	109	99,3	94,5	100,1
Voitto ennen veroja (milj. €)	22,9	15,2	22	17,2
Tuloverojen yhteenlaskettu määrä tilikaudella (milj. €)	- 6,3	- 4,4	- 6,4	-4,8
Voitto per työntekijä	204 000 euroa	116 000 euroa	170 000 euroa	134 000 euroa
Neljän vuoden keskiarvo (Luxemburg), voitto/työntekijä: 156 000 euroa				
Neljän vuoden keskiarvo (kaikki maat), voitto/työntekijä: 100 000 euroa				

Taulukko 6: Danske Bankin tunnusluvut Irlannissa vuosina 2014–2017

Tunnusluvut – Irlanti	vuosi 2017	vuosi 2016	vuosi 2015	vuosi 2014
Työntekijöiden lukumäärä	54	59	56	101
Liiketoiminnan tuotot (milj. €)	60,2	63,4	70,8	94,3
Voitto ennen veroja (milj. €)	123,1	34,1	124,7	-99,5
Tuloverojen yhteenlaskettu määrä tilikaudella (milj. €)	- 2	+ 12,6	+ 5	0
Voitto per työntekijä	2,2 milj. €	580 000 euroa ²⁶	2,2 milj. €	-985 477 euroa
Neljän vuoden keskiarvo (Irlanti), voitto/työntekijä: 1 miljoonaa euroa				
Neljän vuoden keskiarvo (kaikki maat), voitto/työntekijä: 100 000 euroa				

21 Nordea, Annual report 2017, saatavilla osoitteessa: <https://www.nordea.com/Images/33-247331/Annual%20Report%20Nordea%20Bank%20AB%202017.pdf>

22 Nordea, Annual report 2015, saatavilla osoitteessa: https://www.nordea.com/Images/36-102773/2015-12-31_Annual-Report-2015-Nordea-Bank-AB_EN.pdf

23 Taulukossa esitetyt euromääräiset arvot on muunnettu euroiksi käyttämällä Tanskan kruunun keskiarvoa. Keskiarvot ovat 7,4386 (2017), 7,4452 (2016) ja 7,4587 (2015). Suomen pankki.

24 Danske Bank, Annual report 2017, saatavilla osoitteessa: <https://danskebank.com/-/media/danskebank-com/file-cloud/2018/2/annual-report-2017.pdf>

25 Danske Bank, Annual report 2015, saatavilla osoitteessa: <https://www.danskebank.com/en-uk/ir/Documents/2015/Q4/annualreport2015.pdf>

26 Työntekijäkohtaiseen voittoon on vuosina 2016 ja 2015 huomioitu vain voitto ennen veroja, ts. Danske Bankin em. vuosina saamia laskennallisia verosaatavia ei ole laskettu mukaan.

yksi työntekijä tuottaa Danske Bankille noin 100 000 euroa voittoa per vuosi.

Finnwatch tiedusteli pankeilta syytä veroparatiiseissa tehtäviin isoihin työntekijäkohtaisiin voittoihin. Nordea vastasi vain yleisellä tasolla. Pankki kertoi, ettei Finnwatchin laskemasta luvusta voi vetää johtopäätöksiä, sillä ”eri maissa harjoitettava pankkitoiminta on usein erilaista eikä siten vertailukelpoista”. Pankki kertoi myös, että ”liiketoiminnan tulos suhteessa henkilöstön määrään riippuu suuresti pankkitoiminnan luonteesta sekä tuotto- ja kulurakenteesta. Jos pankkitoiminta on hyvin henkilötyöintensiivistä, tulos yhtä

Danske Bankin rahanpesuskandaalia olisi ollut vaikeaa ennustaa tilinpäätöstiedoista

Danske Bankin Viron konttori joutui vuonna 2017 julkisuudessa massiiviseen rahanpesuskandaaliin, jonka käsittely on uusien paljastusten myötä jatkunut mediassa vuoden 2018 syksyyn asti. Skandaali juontaa juurensa pankin Viron konttoriin, jossa tuhannet pankin ulkomaalaiset asiakkaat ovat tehneet epäilyttäviä rahasiirtoja pankin kautta kenenkään estämättä. Epäilyttävien asiakkaiden toimeksiantojen kautta pankin läpi on virrannut vuodesta 2007 lähtien arviolta 200 miljardia varoja. Danske Bankin työntekijöistä ja rahansiirroissa käytettyjen palveluntarjoajien edustajista 42 on ollut tekemisissä epäilyttävissä toiminnoissa. Pankki on itse tehnyt rikosilmoituksen kahdeksasta pankin omasta työntekijästä.²⁷

Pankin julkaiseman ulkopuolisen lakitoimiston laatiman selvityksen mukaan pankki jätti toistuvasti huomiotta Viron arveluttavasta toiminnasta kertoneet sisäiset ja ulkoiset raportit. Vuosien 2007–2014 välillä pankkia oli varoitettu niin sisäisen ilmiantajan, sisäisen tarkastuksen kuin pankin ulkopuolisen kaupallisen kumppanin toimesta. Pankki ryhtyi lopettamaan asiakassuhteita vasta vuoden 2015 puolivälin jälkeen.

Olisiko aktiivinen sijoittaja voinut ennustaa Danske Bankin skandaalin yhtiön vuosiraportteista? Ainakin se olisi ollut vaikeaa, sillä pankki ei ole kertonut ongelmista juuri mitään.

Vuosien 2014–2017 tilinpäätöksissä pankki kertoo toistuvasti, että siihen kohdistuvilla viranomaistutkinnoilla tai viranomaisten kanssa käytävällä dialogilla ei ole merkittävää vaikutusta pankin taloudelliseen asemaan. Vuoden 2014 tilinpäätös ei mainitse rahanpesua lainkaan

vaikka pankki oli saanut jo vuonna 2014 erittäin kriittisen tarkastusraportin Viron Finanssivalvonnalta asiakkaiden puutteelliseen valvontaan liittyen. Vuosina 2015–2016 pankki taas raportoi tilinpäätöksissä panostaneensa rahanpesua estäviin toimenpiteisiin, mutta Viron konttorin ongelmia ei mainita lainkaan.

Danske Bankin Viron konttorin rahanpesuun liittyvät ongelmat mainitaan ensimmäistä kertaa vasta vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Tässä vaiheessa osa rahanpesuun liittyvistä sotkuista oli jo nostettu esiin mediassa. Vuoden 2017 tilinpäätöksessäkään Danske Bank ei arvioi viranomaisten tutkinnalla olevan merkitystä pankin taloudelliseen asemaan.

Vakavien laiminlyöntien tultua julkisuuteen Danske Bankin kansainvälisestä toiminnasta vastaava johtaja Thomas Borgen erosi syyskuussa 2018²⁸. Tätä raporttia kirjoitettaessa Danske Bankin arvo pörssissä on viimeisen vuoden aikana laskenut yli 40 prosenttia²⁹. Tätä raporttia kirjoitettaessa Tanskan elinkeinovirasto ilmoitti aloittavansa tutkinnan Danske Bankin tilintarkastajien toiminnasta vuosina 2014 ja 2015³⁰.

27 Bruun & Hjelje, Report on the non-Resident Portfolio at Danske Bank's Estonian branch, 19.9.2018, s. 5–8, saatavilla osoitteessa: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2018/9/report-on-the-non-resident-portfolio-at-danske-banks-estonian-branch-.la=en.pdf>

28 Danske Bank, Danske Bank's CEO resigns, <https://danskebank.com/news-and-insights/news-archive/company-announcements/2018/ca19092018a> (viitattu 16.10.2018)

29 Nordnet, Danske Dank, historiallinen kehitys 1v. -43,45% (viitattu 16.10.2018)

30 Erhvervsstyrelse, Erhvervsstyrelsens indleder undersøgelse af Danske Banks eksterne revision, <https://erhvervsstyrelsen.dk/erhvervsstyrelsens-indleder-undersogelse-af-danske-banks-eksterne-revision> (viitattu 16.10.2018)

työntekijää kohden voi jäädä pienemmäksi kuin sellaisessa pankkitoiminnassa, jossa henkilöstön tarve on pienempi”. Syytä siihen, miksi juuri esimerkiksi Luxemburgissa tehtävä toiminta on ollut korkeasti tuottavaa ja vain vähän henkilöstöä vaativaa, ei avattu.

Danske Bankinkaan vastaus ei juuri tuonut lisävalaistusta, vaikka se olikin hieman kattavampi. Dansken mukaan sen toiminnoilla eri maissa on erilaiset voittomarginaalit. Lisäksi pankki korosti, että vuosien väliseen vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla kertaluonteisilla erillä on vaikutusta juuri näiden kahden tarkastelun kohteena olevan maan tunnuslukuihin. Yrityksen mukaan sen Irlannin toiminnan kannattavuuteen vaikutti vuonna 2017 tehty asuntolainoihin liittyneen sijoitusportfolion myynti. Vastaus ei kuitenkaan anna kokonaiskuvaa Irlannin vuosina 2015–2017 saatuihin hyvin suuriin työntekijäkohtaisiin voittoihin.

2.2 PANKKIEN SAAMIEN VEROVAPAIEN TUOTTOJEN ALKUPERÄ JÄÄ HÄMÄRÄN PEITTOON

Kuten luvussa 2.1 kuvattiin, Finnwatch tarkasteli pankkien raportoimia maakohtaisia tunnuslukuja etsiäkseen merkkejä aggressiivisesta verosuunnittelusta kertovasta voiton siirrosta. Lisäksi tarkasteltiin pankkien tilinpäätöksissään esittämiä tuloveroja koskevia liitetietoja, joiden avulla voidaan nähdä koko pankin saamat verovapaat tuotot ja niiden vaikutukset pankkien veronmaksuun. Tässä ensisijainen tietolähde on IFRS-standardiin sisältyvä tuloveroja koskeva standardi IAS 12³¹ ja siihen sisältyvä veroasteen täsmäytyslaskelma.

Tuloveroja koskevia liitetietoja tarkastelemalla voidaan täydentää kuvaa pankkien veronmaksun vastuullisuudesta. Liitetietoihin sisältyvissä täsmäytyslaskelmissa raportoidaan miksi emoyhtiön sijaintivaltion verokantaan perustuva verojen määrä poikkeaa konsernissa raportoitujen verojen määrästä.

Näitä liitetietoja koskevat pankkikohtaiset analyysit on esitetty seuraavissa alaluvuissa.

31 IAS, Income Taxes, <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias12>

2.2.1 OP RYHMÄ

OP Ryhmällä oli tarkasteluvuosina 2015–2017 huomattavia verovapaita tuottoja vaihdellen 80 miljoonasta eurosta (vuodet 2015 ja 2016) 160 miljoonaan euroon (2017)³². Vaikka summat ovat huomattavia, pankki ei avaa tilinpäätöksiensä tuloveroja koskevissa liitetiedoissa mistä verovapaat tuotot muodostuvat. Tästä syystä Finnwatch lähestyi pankkia verovapaita tuottoja koskevalla kyselyllä. Pankki vastasi, että verovapaat tuotot ”koostuvat mm. saaduista verovapaista ja osittain verovapaista osingoista, voitto-osuuksista sekä osuuspääoman koroista”³³. Vastauksessaan pankki ei antanut kyseisille erille euromääriä. Vaikka avoimuus tuottojen alkuperästä on puutteellista, pankkia ei voida saaduilla tiedoilla epäillä aggressiivisesta verosuunnittelusta.

Luottolaitosdirektiivin (CRD IV) mukaiset maakohtaiset verotiedot sisältyvät OP Yrityspankki-konsernin tilinpäätökseen, jonka laatimisperiaatteissa kerrotaan, että ”OP Yrityspankki Oyj kuuluu OP Ryhmään, joka muodostuu noin 170 osuuspankista ja niiden keskusyhteisöstä OP Osuuskunnasta tytäryhtiöineen. OP Yrityspankin emoyhtiö on OP Osuuskunta, jonka konsernitiilinpäätökseen OP Yrityspankki-konsernin tiedot yhdistetään.” OP Yrityspankilla on tytäryhtiöitä ja sivuliikkeitä Virossa, Latviassa ja Liettuassa. Vuosina 2016 ja 2017 näiden tuloverojen yhteenlaskettu määrä oli 1 miljoonaa euroa kumpanakin vuonna.

OP Ryhmän toiminnassa ei voida perustellusti epäillä kansainvälisiin järjestelyihin liittyvää aggressiivista verosuunnittelua. Tämä olisi muutenkin epätodennäköistä sillä pankin toiminta Suomen ulkopuolella on hyvin vähäistä. Taloudellisista tunnusluvuista tehty analyysi saa tukea myös muista indikaattoreista: OP-Ryhmällä ei ole käynnissä veroriitoja verottajan kanssa. OP raportoi käyttäneensä veroneuvontaan 2017, 2016 ja 2014 vuosina vain 100 000 euroa. Vuonna 2015 veroneuvontapalveluita ei ostettu.

32 Laskettu pankin tilinpäätösten liitetietojen veroasteen täsmäytyslaskelmien verovaikutuksista Suomen yhteisöverokannalla.

33 OP, Satu Kuoppamäki, sähköposti 13.8.2018

2.2.2 DANSKE BANK

Danske Bank oli kolmesta pankista ainoa, joka kertoo tilinpäätöksissään tuloveroista enemmän, kuin mitä säännökset vaativat. Toisin kuin muut tässä raportissa tarkastellut pankit, Danske raportoi myös tuloverojen täsmäytyslaskelman maakohtaisesti olennaisimpien maiden osalta.

Danske Bankin raportointi jättää silti toivomisen varaa. Verovaiikutusten osalta Danske Bank esittää tiedot prosentteina, eikä euro-määräisinä. Lisäksi verovastuullisuuden hahmottamista vaikeuttaa se, että verovapaat tuotot ja vähennyskeltottomat kulut on laskettu yhteen (netotettu) keskenään.

Finnwatchille antamassaan vastauksessa pankki selitti netottamista sillä, että IFRS:n tuloveroja koskeva standardi IAS12 ei suoraan *kiellä* netottamista. Näin ollen netottaminen on pankin näkemyksen mukaan sallittua. Samoin prosentuaalista esittämistapaa pankki puolusteli sillä, että IAS12-standardi antaa tähän mahdollisuuden.

Kysyttäessä, mitä verovapaisiin tuottoihin ja vähennyskeltottomiin kuluihin sisältyy bruttoperiaatteella raportoituna, pankki vastasi, että jokaiseen vuoteen sisältyy verovapaita tai vähennyskeltottomia osakkeiden arvomuutoksia. Euromääräisiä summia Danske Bank ei avaa. Lisäksi pankki viittasi kaikkien vuosien osalta tilinpäätösten julkistamisen yhteydessä pidettyihin puhelinkonferensseihin, joiden materiaaleissa on joitain tuloveroja koskevia lisätietoja. Puhelinkonferenssit on suunnattu osakeanalytikoille, jotka antavat suosituksia yhtiöiden osakkeiden ennustetusta pörssikehityksestä.

Pankki raportoi virallisessa tilintarkastetussa tilinpäätöksessään myös luottolaitosdirektiivin vaatimat maakohtaiset tiedot (ks. luku 2.1). Näiden ja IAS12:n tietojen välillä oli kuitenkin maakohtaisesti erilaista tietoa. Pankki selitti virhettä vuoden aikana tapahtuneella Suomen ja Tanskan tytäryhtiöiden fuusiolla. Muita raportoinnin puutteita on käsitelty luvussa 2.3.

Tuloveroja koskevien tietojen vaikeasta luettavuudesta huolimatta Danske Bankin toiminnassa ei havaittu merkkejä aggressiivisesta

verosuunnittelusta. Taloudellisista tunnusluvuista tehty analyysi saa tukea myös muista indikaattoreista: Danske Bankilla ei tilinpäätöstietojen mukaan ole käynnissä veroriitoja verottajan kanssa. Tilinpäätöstietojen mukaan Danske Bank ei myöskään ole käyttänyt vuosina 2016 ja 2017 lainkaan varoja verosuunnittelupalveluihin. Vuonna 2015 veropalveluita ostettiin 130 000 eurolla³⁴. Vuonna 2014 vastaava luku oli 400 000 euroa³⁵.

2.2.3 NORDEA

Nordean täsmäytyslaskelmissa erityisesti verovapaiden tuottojen (tax-exempt income) verovaikutus on merkittävä: pankin saamat verovapaat tulot vähensivät pankin maksamia veroja 21 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja jopa 132 miljoonaa euroa vuonna 2016³⁶. Esimerkiksi vuoden 2016 osalta tämä tarkoittaa, että tulos sisälsi verovapaita tuottoja 600 miljoonaa euroa³⁷.

Yllä mainituilla erillä on olennainen vaikutus pankin raportoimaan konsernin efektiiviseen veroasteeseen, joka oli 19% vuonna 2016 (vrt. 24% vuonna 2017). Vuoden 2016 täsmäytyslaskelmassa ei kuitenkaan ole annettu asiaa koskien juuri lainkaan lisäselvityksiä³⁸. Lisätietoa ei tarjoa myöskään Nordean maakohtainen veroraportti (ks. luku 2.1) sillä pankki raportoi siinä vain pelkät lakisääteiset tunnusluvut ilman minkäänlaisia lisätietoja.

Koska erilaisiin verovapaisiin tuottoihin ei onnistuttu löytämään selitystä tilinpäätöksestä, asiaa tiedusteltiin Nordealta erillisellä kyselyllä.

Nordean vastaukset liikkuvat yleisellä lainsäädännöllisellä tasolla. Useaan

34 Miljoona Tanskan kruunua, muuntokurssi 7,4587

35 Kolme miljoonaa Tanskan kruunua, muuntokurssi 7,4548

36 Täsmäytyslaskelmassa näkyvät verovaiikutukset ovat seurausta merkittävän suuruisista verovapaita tulosta. Näitä tuloja on ollut 95 miljoonaa euroa (21/0,22) vuonna 2017 ja 464 miljoonaa euroa ((132-30)/0,22) Ruotsin 22 prosentin verokannalla laskettuna.

37 verovaikutus 132 miljoonaa euroa/22% Ruotsin yhteisöverokanta * 100% = 600 miljoonaa euroa

38 Pieni osuus (17 miljoonaa euroa) vuoden 2016 verovapaiden tuottojen verovaikutuksesta selittyy Visa Europan myynnistä saadulla 76 miljoonan euron myyntivoitolla.

kysymykseen pankki totesi, että ”Nordea-konsernissa noudatetaan IFRS-standardeja ja ulkoiset tilintarkastajat ovat hyväksyneet vuosikertomuksen.”

Vastauksia yritettiin saada Nordealta yli kolmen kuukauden ajan ja pankki pyysi toistuvasti lisää aikaa vastausten toimittamiseen. Viimeisessä Finnwatchille antamassaan vastauksessa Nordea kuitenkin totesi, että sen kaikki vastaukset perustuvat julkisiin tietoihin³⁹.

Vaikka Nordean tuloveroja koskeva raportointi jättää avoimuudessa toivomisen varaa ei pankin tunnuslukujen perusteella voida tehdä päätelmiä aggressiivisesta verosuunnittelusta. Myös Nordean kohdalla taloudellisista tunnusluvuista tehty analyysi saa tukea muista indikaattoreista: Nordealla ei tilinpäätöstietojen mukaan ole käynnissä veroriitoja verottajan kanssa. Nordea käytti vuosina 2015–2017 veroneuvontaan miljoona euroa kunakin vuonna. Palveluita ostettiin pwc:ltä. Vuonna 2014 pankki ei ostanut veropalveluita. Vaikka veropalveluja on käytetty, summat ovat maltillisia ja sisältävät todennäköisesti erilaisia compliance-toimintoja kuten veroilmoitusten laatimista.

2.3 RAPORTOINNIN PUUTTEET

Finnwatchin tutkimuksessa yksittäisten pankkien raportoinnista havaittiin IFRS:n perusperiaatteiden (*”oikeat ja riittävät tiedot”*) valossa ongelmallista raportointia. Esimerkiksi Danske Bank oikoi standardin määräyksiä laskemalla yhteen verovapaita tuottoja ja vähennyskelvottomia kuluja. Verovapailla tuotoilla ja vähennyskelvottomilla kuluilla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa, joten niiden yhteen laskemista (ns. netottamista) voidaan pitää perusteettomana.

Edellä mainitun kaltaisella tunnuslukujen netottamisella tietoa esimerkiksi aggressiivista verojärjestelystä voidaan hävittää taroituksellisesti. Esimerkiksi Danske Bank raportoi vuonna 2017, että verovapaiden tuottojen ja vähennyskelvottomien kulujen

nettovaikutus konsernin efektiiviseen veroasteeseen (20,5%) oli 0,4%. Luku ei herätä lukijassa hälytyskelloja, mutta avoimesti bruttoperiaatteella raportoitaessa näin saattaisi tapahtua.

Raporttien analyysissä oli myös muita ongelmia. Pankit vetoavat omiin periaatteisiinsa olla antamatta lisätietoja, vaikka näin voisi tehdä, ellei niillä katsota olevan olennaista vaikutusta pörssikurssiin. Tällaisessa tapauksessa lisätiedot pitäisi antaa pörssitiedotteella. Esimerkiksi Nordean vuoden 2016 noin 600 miljoonan euron verovapaat tuotot jäävät sijoittajille ja muille sidosryhmille lähes täydelliseksi mysteeriksi.

Pankkien maakohtaisista raporteista löytyi myös suoranaisia virheitä. Danske Bankin vuonna 2014 julkaistussa tilinpäätöksessä, jossa maakohtaiset veroluvut annettiin julkisuuteen ensimmäistä kertaa, liikearvon alaskirjauksia ei ole allokoitu oikein maittain. Vuoden 2015 julkaistussa tilinpäätöksessä vuoden 2014 vertailuluvut on korjattu, ja ne heittävät jopa miljardeilla Tanskan kruunuilla alunperin vuonna 2014 julkaistuihin luvuihin. Vaikka raporttiin on tehty merkittäviä korjauksia, asiasta ei ole mainittu lainkaan yrityksen tilinpäätöksessä. Muutokset ovat pankin mukaan epäolennaisia, sillä kyseessä on rivien välinen korjaus, jossa liikearvon alaskirjaukset on siirretty Tanskan ja muiden maiden välillä. Danske Bank korostaa, että siirroilla ei ole ollut vaikutusta tulokseen ennen veroja konsernitasolla. Finnwatchin näkemyksen mukaan toiminta ei anna hyvää kuvaa niin pankin kuin sen tilintarkastajan toiminnasta⁴⁰. Samalla Danske Bankin virheet alleviivaavat maakohtaisen raportointimallin puutteita.

Vakavaraisuusdirektiivin mukaisessa maakohtaisessa raportoinnissa raportoidaan vain

⁴⁰ Danske Bankin tilintarkastajana vuoden 2014 vuosiraportissa on toiminut Ernst & Young ja vuoden 2015 vuosiraportissa Deloitte. Tilintarkastuksessa kyseisinä vuosina on ollut puutteita myös rahanpesuepäilyjä koskevien tietojen ilmoittamisesta, ja Tanskan elinkeinoverasto on ilmoittanut aloittavansa tutkimuksen Danske Bankin tilintarkastajien toiminnasta vuosina 2014 ja 2015. Erhvervsstyrelse, Erhvervsstyrelsen indleder undersøgelse af Danske Banks eksterne revision, <https://erhvervsstyrelsen.dk/erhvervsstyrelsen-indleder-undersogelse-af-danske-banks-eksterne-revision> (viitattu 16.10.2018)

³⁹ Nordea, sähköposti 14.9.2018

hyvin suppea määrä tunnuslukuja ja lisäksi ilman mitään lisätietovaatimuksia poikkeuksellisista vertailukelpoisuutta haittaavista eristä. Ilman selventäviä lisätietoja lukijan on mahdotonta arvioida yhtiön verovastuullisuuden tasoa. Pahimmillaan maakohtaisesti raportoitavat luvut, joissa vertailukelpoisuutta haittaavia eri ei ole avattu mitenkään, antavat täysin väärän kuvan yhtiön toiminnasta.

Pankkien tuloverojen maakohtaista raportointia koskeva sääntely on sekavaa myös yksityiskohtaisten EU-tasojen ohjeiden puutteesta ja siitä seuranneesta eri maiden kansallisten säännösten erilaisesta tulkinnasta. Epäselvyyttä on aivan raportointivaatimusten perusasioissa, kuten pitäisikö tuloverot raportoida ns. kassaperiaatteella, jolloin vain kuluva vuonna maksetut verot raportoidaan, vai suoriteperiaatteella, joka sisältäisi myös laskennalliset verot. Esimerkiksi Iso-Britannia on soveltanut kansallisessa lainsäädännössään kassaperiaatetta, kun taas Saksa suoriteperiaatetta⁴¹. Suomessa laissa luottolaitostoiminnasta asia säädetään termillä ”tilikautteen kohdistuvien tuloverojen määrä”, joka ei ota kantaa kassa- tai suoriteperiaatteeseen, mutta sulkee pois mm. aikaisempiin verovuosiin kohdistuvien tuloverojen raportoinnin. Suomalaiset pankit ovat raportoineet maakohtaiset tuloverot suoriteperiaatteella ja siten, että maakohtaisten tietojen summa täsmää konsernitilinpäätöksen lukuihin.

2.4 PANKIT VEROPARATIISIPALVELUIDEN TARJOAJINA

Suomessa pankit antavat verotuksellista neuvontaa yksityishenkilöille ja yrityksille. Pankkien tekemälle veroneuvonnalle tai -suunnittelulle leimallista on, että sitä annetaan säästämisen, sijoittamisen, vakuuttamisen ja varainhoitamisen palveluiden yhteydessä. Verosuunnittelulla saatavat edut on voitu sisällyttää myös suoraan valmiisiin finanssituotteisiin kuten vakuutuskuoriin.

41 PwC, 2016, Tax Transparency and country by country reporting – BEPS and beyond, s. 20, saatavilla osoitteessa <https://www.pwc.com/gx/en/tax/publications/assets/tax-transparency-and-country-by-country-reporting.pdf>

Tässä luvussa esitetyt tiedot Nordean, Danske Bankin ja OP Ryhmän osalta on julkaistu jo aiemmin Finnwatchin vuonna 2017 julkaisemassa raportissa *Verovälittelyn arkkitehdit – kartoitus Suomen verosuunnittelumarkkinoista*⁴². Tätä raporttia varten lukuun on päivitetty tietoa uusista verosuunnittelukohuista, ja pankeille on myös tarjottu mahdollisuutta antaa tietoa niiden uusista mahdollisista verosuunnittelupalveluista koskevista linjauksista.

Tarjotut verosuunnittelupalvelut

Nordea ja OP Ryhmä kieltävät tarjoavansa asiakkailleen verosuunnittelupalveluita. Danske Bank sen sijaan kertoi, ettei se yrityksen arvojen mukaisesti toteuta asiakkailleen järjestelyjä, joiden tarkoituksena on veron kiertäminen. Sekä Nordea että OP kertoivat vielä elokuussa 2014 Osakesäästäjien keskusliiton teettämässä varainhoitajien palveluita koskevassa kyselyssä tarjoavansa verosuunnittelua⁴³. OP:n mukaan Osakesäästäjien keskusliiton tutkimus on verosuunnittelupalveluita koskien virheellinen: OP tarjoaa vain pankkinotariaattipalveluita ja muun muassa testamenttien tekoon liittyvää veroaikutusneuvontaa.

Nordea, Danske Bank ja OP Ryhmä markkinoivat asiakkailleen vakuutuskuoria veroeduilla. Pankkien omista markkinointimateriaaleista selviää, että laajempia verosuunnittelupalveluita tarjotaan varakkaimmille asiakkaille tavallisesti private banking-puolella. Sekä Nordea että Danske Bank ovat tarjonneet private banking -palveluita myös veroparatiisi Luxemburgissa⁴⁴. Pankit eivät itse kuvaa palveluitaan verosuunnitteluksi: Danske Bankin Luxemburgin yksikkö tarjoaa pankin mukaan Pohjoismaiden ulkopuolella

42 Raportti on luettavissa osoitteessa: https://finnwatch.org/images/pdf/Verovälittelyn_arkkitehdit_FINAL.pdf

43 Osakesäästäjien keskusliitto, Viisas raha, 8/2014, saatavilla osoitteessa: <https://www.osakeliitto.fi/wp-content/uploads/2015/05/vr082014.pdf>

44 Vuoden 2018 tammikuussa Nordea sopi Luxemburgissa sijaitsevan tytäryhtiönsä myymisestä UBS-pankille. Kauppa vahvistettiin kun tätä raporttia viimeisteltiin lokakuussa 2018, ks. <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2018/10-15-08h00-ubs-europe-se-on-hankkinut-nordean-luxemburgin-private-banking-toiminnan.html>

asuville asiakkaille ”taloudellista neuvontaa ja suunnittelua”.

Nordea kiistää jyrkästi tekevänsä minkäänlaista verosuunnittelua asiakkailleen. Yhtiö kertoi Finnwatchille, ettei se tarjoa verosuunnittelua eikä edesauta veronkiertoa tai aggressiivista verosuunnittelua. Panama-papereihin liittyvän vuodon yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että Nordea oli osallistunut aktiivisesti asiakkaidensa aggressiiviseen verosuunnitteluun.

Internet-arkisto Wayback Machinesta myös selviää Nordean markkinoineen verosuunnittelua Luxemburgissa vielä muutama vuosi sitten avoimesti sivustonsa kävijöille⁴⁵. Verosuunnittelupalveluiden tarjoamisen kiistävä Nordea ei suostunut kertomaan Finnwatchille milloin yritys on tehnyt päätöksen luopua verosuunnittelupalveluista. Tästä johtuen Finnwatch pitää epäselvänä, onko näiden palvelujen tarjoamisesta todellisuudessa luovuttu.

Sekä Nordean että Danske Bankin sijoitus- ja varainhoitopalveluihin on liittynyt pitkälle menevää aggressiivista verosuunnittelua. Vuonna 2015 julkisuuteen nousi tapaus, jossa Nordea oli markkinoinut Espanjassa varakkaille yksityishenkilöille sijoitustuotetta, joka oli räätälöity Espanjan verotuksen välttämiseksi. Järjestely perustui asiakkaille nimellisesti annettavaan asuntolainaan, joka kuitenkin tosiasiallisesti käytettiin Nordean Luxemburgin yksikön hallinnoimiin sijoituksiin. Asiakkaan asunnon uudelleen lainoittamisella oli tarkoitus välttää perintö- ja varalisuusveroilta. Sijoitustoiminnan käännyttyä tappiolliseksi asiakkaat menettivät rahansa. Nordean lisäksi vastaavaa sijoitustuotetta on markkinoinut ja myynyt Danske Bank Luxemburgin yksikkönsä kautta⁴⁶.

Tätä raporttia kirjoitettaessa julkisuuteen nousi ns. CumEx-tietovuotoon liittyen epäily siitä, että Nordea ja Danske Bank ovat

avustaneen asiakkaitaan myös osinkoihin liittyvässä verokikkailussa. Tanskassa pankkien osallisuudesta osinkopesuun on vaadittu tutkintaa.⁴⁷ Nordean osalta pankin toiminta on jo Sveitsissä todettu veronkierroksi. Yhtiö hävisi Sveitsin korkeimmassa oikeudessa vuonna 2015 oikeusjutun tapauksessa, jossa se oli yrittänyt hakea keinotekoisella järjestelyllä osingoista aiheettomia lähdeveronpalautuksia Sveitsin ja Tanskan väliseen verosopimukseen vetoamalla. Oikeus kuitenkin katsoi järjestelyn veronkierroksi.⁴⁸

Pankkien yhteistyökumppaniverkostot tarjoavat edelleen verosuunnittelupalveluita?

Varainhoidon tai muiden finanssipalveluiden ulkopuolista veroneuvontaa tai -suunnittelua pankit eivät tarjoa, eikä niiden henkilöstöön tavallisesti kuulu varsinaista verosastoa vero-oikeuden asiantuntijoihin. Kokonaisvaltaisista veropalveluista kiinnostuneita asiakkaita saatetaan ohjata ottamaan yhteyttä pankkien yhteistyökumppaneihin. Nordean palveluntarjoajaverkostoon on aiemmin epäilty kuuluneen muun muassa aggressiivisesta verosuunnittelusta tunnettu Ocran⁴⁹, joka mainitsi Nordean kumppanikseen verkkosivuillaan vielä vuonna 2016. Nordea on kiistänyt muodollisen yhteistyön Ocran kanssa ja kertoo avanneensa Ocran asiakkaille pankkitilejä 2000-luvun alussa. Nordea on vahvistanut toimineensa Panamavuodon kohteena olleen Mossack Fonsecan kanssa⁵⁰.

45 Internet-arkisto Wayback machine, <https://web.archive.org/web/20121002045131/http://www.nordea-privatebanking.com:80/Services/Wealth+planning/Tax/914280.html>

46 Yle, Ryöstelevät viikingit – Nordeaa ja Danske Bankia syytetään eläkeläisten huijauksista Aurinkorannikolla, <https://yle.fi/uutiset/3-8359064>

47 SVT, Skatteministerns order: Granska SEB, Nordea och DanskeBank, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/seb-och-nordea-granskas-i-dansk-skattebedrageriharva> (viitattu 5.11.2018)

48 Yle, Nordea hävisi korkeimmassa oikeudessa Sveitsissä – pankkien käyttö osinkoverojen välttelyyn vaikeutui, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/10/21/nordea-havisi-korkeimmassa-oikeudessa-sveitsissa-pankkien-kaytto-osinkoverojen>

49 Nordea on kiistänyt, että sillä olisi ollut virallista yhteistyösopimusta Ocran kanssa, vaikka Ocran mainitsikin pankin yhteistyökumppaneidensa listalla verkkosivuillaan. Nordea on kuitenkin avannut tilejä Ocran asiakkaille. Nordean lausunto Ocrasta on saatavilla sivulla: <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-jalehdistotiedotteet/News-fi/2016/2016-07-06-nordean-lausunto-ocra.html>

50 Radio Sweden, Nordea admits working with Mossack Fonseca, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6404079> (viitattu 13.11.2017)

Nordea ei suostunut kertomaan Finnwatchille nykyisten kumppaniensa nimiä. Ensin yritys väitti, ettei sillä ole palveluntarjoajien verkostoa. Myöhemmin, Finnwatchin huomautettua, että yritys viittaa verkostoonsa itse yritys-kaupoissa tehtävää verosuunnittelua käsittelevällä verkkosivullaan, Nordea kieltäytyi antamasta tietoja kumppaneistaan. Yrityksen mukaan se ei voi antaa yhteistyökumppaneista "yksilöityjä tietoja, koska niiden määrä on suuri, emmekä voi tässä yhteydessä nimetä palveluntarjoajia ilman heidän suostumustaan". Nordean mukaan sen yhteistyökumppanit ovat Suomen suurimpia asianajotoimistoja ja tilintarkastusyhtiöitä tai muita luotettavaksi arvioituja konsultteja. On epäselvää miksi Nordea voi suositella yhteistyökumppaneita asiakkailleen, mutta ei voi kertoa niitä Finnwatchille.

Danske Bank ja OP Ryhmä kertoivat Finnwatchille, ettei niillä ole kansainvälisiä yhteistyökumppaneita veropalveluiden tarjoamisessa. Danske Bank on kuitenkin vielä kesällä 2016 kertonut Luxemburgin yksikönsä verkkosivuilla avoimesti tarjoavansa asiakkailleen laajaa kansainvälistä yritys-yhteistyöverkostoa muun muassa veropalveluihin ja trusteihin liittyen⁵¹. Viittaus verosuunnittelupalveluihin ja kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin on poistettu verkkosivuilta kesällä 2016 sen jälkeen, kun Nordean Panaman papereita koskenut tutkinta nousi julkisuuteen Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Pankkien verovastuulinjauksissa on parantamisen varaa

Selvityksen kohteena olevilla verosuunnittelua tarjoavilla pankeilla ei ole kattavia veroneuvontaa koskevia yritys-vastuulinjauksia, jotka menisivät lakisääteisiä vaatimuksia pidemmälle. Danske-konsernin verolinjauksessa (Tax Policy) ei aseteta lakisääteisiä velvoitteita pidemmälle meneviä yritys-vastuunäkökohtia. Dansken linjauksessa kuitenkin korostetaan lain vilpittömän noudattamisen

lisäksi avoimuutta ja yhteistyötä verottajan kanssa⁵².

Danske Bank oli ainoa Finnwatchin kyselyyn vastanneista pankeista, joka kertoi kieltäytyneensä joistakin asiakkaidensa toimeksiantoista silloin kun niiden on katsottu pyrkivän verojen kiertämiseen.⁵³ Panama-papereihin liittyneen julkisen ryöpytyksen seurauksena Nordean linjaus on hieman edistyneempi: sen asiakasneuvonnan veroperiaatteiden (Tax Policy on Customer Advice⁵⁴) mukaan Nordea ei kannusta asiakkaitaan tekemään verosuunnitelmia, jotka ovat laillisia, mutta joiden voidaan katsoa edustavan aggressiivista verosuunnittelua tai olevan Nordean omien eettisten standardien vastaisia, eikä Nordea edesauta tällaisten suunnitelmien tekemistä. Linjauksessa ei kuitenkaan täsmennetä aggressiivisen verosuunnittelun määritelmää. Linjaus on myös ristiriidassa Nordean Finnwatchille antaman vastauksen kanssa, jossa se kiisti täysin tarjoavansa minkäänlaista verosuunnittelua asiakkailleen.

OP-ryhmän mukaan sen johtokunta olisi tehnyt linjauksen muun muassa OP:n sijoituskohteiden kotipaikoista ja offshore-maista, mutta linjaus ei ole julkinen, eikä sen sisällöstä ole saatavissa tietoa⁵⁵.

51 Internet-arkisto Wayback Machine, <https://web.archive.org/web/20160606054108/http://www.danske-bank.lu/en-lu/Private-Banking/Pages/Wealthplanning.aspx>

52 Danske Bank, 2017, Tax Policy, saatavilla osoitteessa: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2017/4/tax-policy.pdf>

53 Danske Bank, Anu Iivonen, sähköposti 19.6.2017

54 Nordea, Policy statement (extract from Tax Policy on Customer Service), saatavilla osoitteessa: <https://www.nordea.com/Images/33-129396/Nordea-policy-statement-extract-from-tax-policy.pdf>

55 OP-ryhmä, Tuuli Kousa, sähköposti 12.7.2017

3. Yhteenveto

Finnwatchin selvityksessä ei löytynyt viitteitä siitä, että Suomessa toimivat suurimmat pankit harrastaisivat toiminnassaan niiden omaa verorasitusta minimoivaa yhteisöveroja koskevaa aggressiivista verosuunnittelua. Pankkien tuloveroja koskeva raportointi on kuitenkin vain minimitasolla ja jättää siksi paljon avoimia kysymyksiä.

Nordean, Danske Bankin ja OP Ryhmän tilinpäätöksissä nähdään satojen miljoonien eurojen verovapaita tuottoja, joiden alkupe-
rää pankit eivät selitä juuri millään tavalla. Pankkien tuloveroja koskeva raportointi täyttää vain säännösten edellyttämät minimivaatimukset, välillä nekin vain tilinpäätösstandardi IFRS:n vaatimaa ”oikeat ja riittävät tiedot” -rimaa hipoen.

Pankkisektori on yksi harvoista toimialoista, jolta edellytetään maakohtaista veroraportointia. Tämä Finnwatchin raportti osoittaa, että maakohtaisen veroraportoinnin mallia tulisi kehittää, jotta se tarjoaisi sidosryhmille käyttökelpoista tietoa.

Tuloverot tulisi raportoida siten, että niitä koskevat vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät esitettäisiin maakohtaisesti erillisessä silta-laskelmassa. Näin toimimalla pankit ja muut julkiset yhtiöt voisivat niin halutessaan todentaa verovastuullisuuttaan ja osoittaa, että ne maksavat oikean määrän veroja, oikeaan aikaan, oikeassa maassa.

Lisäksi pankit ja muut pörssi-yhtiöt voisivat raportoida vertailukelpoisen veroasteen ja osoittaa näin avoimesti ja läpinäkyvästi verovastuullisuuden tasoaan eri intressiryhmille. Tunnusluvun avulla yhtiöiden tosiasiallisia veroasteita voitaisiin verrata kunkin maan lakisääteiseen veroasteeseen.⁵⁶

Panamapaperit-tietovuodossa verovälte-lyssä avustamisesta kiinni jääneen Nordean toimitusjohtaja Casper von Koskull kirjoitti pankin vuoden 2016 Kestävän kehityksen raportissa: ”Läpinäkyvyys ja avoimuus ovat

avainasemassa ansaittaessa yhteiskunnan luottamusta. Me ymmärrämme, että yhteiskunnan odotukset vaatimustenmukaisuudesta ovat enemmän kuin mitä lait ja säännökset vaativat”⁵⁷.

Se mitä von Koskull sanoo, on juuri sitä, mitä yritysten sidosryhmät ja yhteiskunta odottavat: avoimuutta ja läpinäkyvyyttä verotukseen ja veroihin liittyvässä raportoinnissa.

Tällä hetkellä nämä ihanteet puuttuvat kuitenkin pankkien omasta raportoinnista.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että Euroopassa toimivat pankit tekevät suhteellisesti hyvin suuren osan tuloksestaan eurooppalaisissa veroparatiiseissa. Finnwatchin selvitys osoittaa, että Suomessa toimivat Nordea ja Danske Bank eivät tältä osin poikkea eurooppalaisista kilpailijoistaan. Nordean toiminta veroparatiisi Luxemburgissa ja Danske Bankin toiminta veroparatiisi Irlannissa on ollut työntekijää kohden moninkertaisesti kannattavampaa, kun lukuja verrataan pankkien kaikkien toimintamaiden vastaavaan keskiarvoon.

Sekä Danske Bank että Nordea ovat tarjonneet asiakkailleen myös verosuunnittelupalveluita. Vuoden 2018 tammikuussa Nordea kuitenkin sopi verosuunnittelukohuissa ryvetyneen Luxemburgissa sijaitsevan tytäryhtiönsä myymisestä UBS-pankille, ja kauppa vahvistettiin saman vuoden lokakuussa⁵⁸. Vähiten verovastuullisuuteen liittyviä kysymyksiä liittyy OP Ryhmään, jonka toiminta Suomen rajojen ulkopuolella on vain vähäistä.

⁵⁶ Vertailukelpoisen veroasteen raportointimallia on Suomessa kehittänyt Reilu vero ry, ks. lisätietoa osoitteessa www.reiluvero.fi

⁵⁷ Nordea Sustainability Report 2016, Statement from the CEO: “Transparency and openness are key components to earn trust from society. We understand that the public perception of compliance goes beyond regulatory requirements.”

⁵⁸ Nordea, UBS Europe SE on hankkinut Nordean Luxemburgin private banking -toiminnan, <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2018/10-15-08h00-ubs-europe-se-on-hankkinut-nordean-luxemburgin-private-banking-toiminnan.html> (viitattu 19.10.2018)

4. Suositukset

Tässä luvussa esitetään raportin löydöksiä myötä esiin nousseet suositukset yritysten julkisen maakohtaisen veroraportoinnin kehittämiseksi. Verosuunnittelupalveluita koskevat suositukset on annettu raportissa *Verovälttelyn arkkitehdit*⁵⁹ (ks. s. 40–44).

- Maakohtainen veroraportointi on yritysten sijoittajille, muille sidosryhmille ja medialle erittäin tehokas tapa saada tietoa yritysten veronmaksusta ja taloudellisesta aktiiviteetista eri maissa. Maakohtainen julkinen veroraportointi on syytä laajentaa koskemaan kaikkia yrityksiä.
- Maakohtaista veroraportointimallia tulisi kehittää siten, että tuloveroja koskevat vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät esitetäisiin maakohtaisesti erillisessä siltalaskelmassa riittävän tarkkoilla lisätiedoilla varustettuna. Esitystapa vastaisi jo vakiintunutta käytäntöä liiketoiminnan tuloksen raportoinnissa, jossa vertailukelpoisuutta haittaavat erät eliminoidaan. Vertailukelpoisesta liikeloksesta käytetään myös termiä ei-IFRS liikelulos.
- Tuloverojen maakohtainen raportointi tulisi kytkeä pörssiyhtiöiden tilinpäätösstandardien (IFRS) tuloverojen raportointia koskevaan standardiin (IAS 12). Näin varmistettaisiin, että säännösten soveltaminen olisi yhdenmukaista kaikissa maissa. Samalla varmistettaisiin, että maakohtaisesti raportoitavat tiedot täsmäisivät yritysten tilintarkastettuihin konsernitilinpäätöksiin.

⁵⁹ Finnwatch, 2017, *Verovälttelyn arkkitehdit*, saatavilla osoitteessa: https://finnwatch.org/images/pdf/Verovalttelyn_arkkitehdit_FINAL.pdf

Finnwatch ry
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org
[@Finnwatch1](https://www.instagram.com/finnwatch1)